

Makt, Plast, Gift och våra barn
Ethel Forsberg
Sarstad Press AB
2014

Ethel Forsberg, tidigare generaldirektör för Kemikalieinspektionen, har just kommit ut med boken *Makt, Plast, Gift och våra barn*. Forsberg ger oss information om farliga kemikalier som finns i vårt hem, i våra kläder, i våra barns leksaker och i vår mat, samma kemikalier som orsakar olika typer av cancer, hormonsjukdomar, allergier, minskning i antal och kvalitet i av spermier och medfödda missbildningar. Vi får också veta hur stora kemikoncerner motverkar spridning av information om produkters skadlighet till allmänheten och hur - när deras produkter väl förbjudits i västvärlden - fortsätter att sälja sina produkter till utvecklingsländerna. Enligt Världshälsoorganisationen dör 200 000 jordbruksarbetare årligen p.g.a. kemikalieförgiftningar.

Vi importerar billiga kläder. När klädleveranser packas upp i Sverige eller andra västländer måste butikspersonalen ha skyddsutrustning för att inte bli sjuka. Hyresgäster och bostadsrättsinnehavare utsätts omedvetet för kontaminerat vatten när man renoverar vattenrör genom det så kallade relining metoden vid stambyte. Metoden går ut på att använda plastmaterial som täter läckor. Plastmaterialet kan läcka bisfenol A och producera bl.a. irritation i luftvägarna, allergiska hudreaktioner, skador på förplantningsystemet och bröstcancer.

Våra lagar kräver inte att kemiindustrin ska kunna bevisa att det de producerar inte är hälsoskadligt och det är sällan företagen som behöver ta ansvar för skadorna som deras produkter förorsakar. Det är myndigheterna och därför slutligen vi skattebetalare som lämnas att avslöja produkters skadlighet och att betala för skadorna som följer av deras användning. För många kemiska ämnen sätts ett högsta värde för hur mycket av dessa en produkt får innehålla. Men problemet är att olika kemiska ämnen reagerar med varandra och vi ofta helt saknar kunskaper om olika blandningar, hur de uppstår och hur de kan påverka vår hälsa.

Då och då läcks rapporter om hälsofarliga kemiska produkter till medierna, men långtifrån all information når allmänheten. När Naturskyddsföreningen t. ex. 2008 fann en miljöfarlig kemikalie i flera av textiltedjornas handdukar kom det inte fram att det var en Sverige-baserad kemiföretag som producerade den.

Genmodifierade livsmedel (GMO) är halvförbjudna i Sverige. Det tillåts att ingredienserna i en produkt ska kunna innehålla upp till 0,9 % GMO. Vi vet inte vad detta har för hälsoeffekter på lång sikt. Vi vet inte heller något om de långsiktiga effekterna av nano-tekniken (teknik för att bygga upp ett material av mycket små partiklar). Men vi vet att vissa nano-teknologiska kemikalier kan ändra funktionen av och underminera sådana livsnödvändiga skyddsmekanismer som t.ex. moderkakan har när den hindrar vissa skadliga kemikalier från att nå fostret. Vi hittar nano-material i elektronik, kosmetika, hygienprodukter, i kläder, textilier, hushålls- och bilvårdsprodukter samt t.o.m. i livsmedel.

Lagarna räcker inte till för att skydda oss. För att komma tillrätta med denna brist får vi några välbehöfliga råd av författaren som hon konkretiserar i en checklista för att minska vår utsatthet för livsfarliga kemikalier:

- Prioritera miljömärkt och ekologiskt om du kan.
- Köp gärna kläder (men inte leksaker) i second-hand.

- Tvätta alla nya kläder och sängkläder innan du använder dem.
- Undvik kläder med plasttryck.
- Undvik kläder och textilier som är fläckavisande och/eller flamskyddade.
- Begränsa antalet leksaker i plast.
- Ta bort laddare och stand-by läge. Varm elektroniska apparater avger farliga kemikalier, särskild när de är nya.
- Vädra ofta om det blir långa stunder framför TV:n eller datorn.
- Använd glas och metall i stället för plast i köket.
- Använd endast glas- och keramikkarl eller plast med symbolen av en mikrovågsugn när du värmer upp mat.
- Undvik stekpannor och kastruller med non-stick beläggning. Använd i stället gjutjärnspannor eller pannor i keramik.
- Använd nappflaska av glas.
- Undvik matolja i plastflaskor.
- Undvik mat i konservburkar som innehåller bisfenol A.
- Använd fast tvål i stället för flyttande.
- Undvik mineraloljor.
- Välj märkningen BASTA om du ska måla.
- Dammsug ofta (kemikalier ackumuleras i dammet).
- Om du har en smartphone: ladda ner appen "Vara utan fara". Där kan du själv kontrollera din vara.

Veronica Stoeihrel

Professor i Medie- och kommunikationsvetenskap